

Fotos: autor.- Era de Víctor de Socarró

COSES DEL MEU POBLE

LA BATUDA (O EL BATRE)

Per Francisco Segarra Capsir

Fa uns anys, casualment va arribar a les meues mans, un programa de festes d'Albocàsser, i fullejant-lo, vaig trobar un article escrit pel professor d'Història i Geografia En Joaquim Roca Albalat, (de pare catinenc), referent a la batuda. Al considerar-ho interessant per recordar temps passats, o siga, part de la nostra història, vaig decidir en aquell moment que la meua col·laboració en el programa de festes de l'any 2009 seria sobre este particular. I ací estem.

La batuda és l'acte de batre els cereals, i, encara que era un treball dur per l'època en què es realitzava, (sempre a l'estiu), es notava en la gent un estat d'ànim com si fóra de festa. En realitat ho era, perquè en aquella època la principal base de subsistència depenia de l'agricultura, especialment, de la collita de les gramínies, i de manera

primordial, el blat, ja que, després d'haver sigut mòlt en un dels dos molins que hi havia al poble, el de Rafèl *del molí* i el de Ramón de "*corretjé*", servia per a elaborar el principal aliment dels humans, el pa; que les dones pastaven en les pasteres que hi havia en les seues cases i, quan estava preparat, el portaven a coure a algun dels forns existents, com el forn vell, el de Ricardo el *panadé*, el de la Faròla, el de l'habanero o el del carrer Llarguer.

Després de segar els cereals, blat o ordi, les garbes eren transportades en matxos, burros o carros a alguna de les eres que prèviament havien acordat amb l'amo per a procedir a la batuda.

Primerament les deixaven amuntades al voltant de l'era formant garberes. Quan, per rigorós

torn els tocava efectuar la batuda, açò és, batre, a l'alba els hòmens escampaven les garbes per l'era i començava l'operació. Per a açò, utilitzaven cavalls, matxos, mules o burros que, fent-los trotar per damunt de la palla donant voltes al voltant de l'era, aconseguien separar el gra de la palla. Estos animals anaven lligats un al costat d'un altre formant el que es coneixia com "còlla".

Es feia la primera "passà". La "passà", era cada tanda de trotar els quadrúpedes damunt l'era, és a dir, tot el temps que els animals volten l'era sense girar l'erada. A continuació amb les forques es girava el blat i s'iniciava la següent "passà". I així, fins a aconseguir la separació total del gra de la palla.

Solia passar-se el trill o el rodet per, després, començar ja a destriar, açò és, separar la palla del gra amb les forques i pales. A continuació, amb ajuda de la triança, es procedia a la total separació del gra. Tot seguit, amb una pala es procedia a fer el "muntó". Normalment, en eixe moment arribava l'amo de l'era per a cobrar l'arrendament del lloc. Se solia cobrar una mesura de blat per cada cavalleria utilitzada.

I, com a operació final, es porgava el gra en un sedàs o *aré* i s'introduïa en taleques que eren transportades al graner, per a, tot seguit portar la palla en unes fortes xarxes conegudes com "llençols" a les "pallisses".

Al finalitzar la batuda solien refrescar-se amb un preparat conegut com "una graciosa", que consistia a mesclar en un got amb un poc d'aigua uns polsets d'un sobre blau amb altres d'un sobre blanc. Açò provocava una ebullició amb una sensació refrescant. O també, amb el famós "sitral".

Generalment, en cada casa hi havia un sol animal, per la qual cosa s'ajudaven entre si els familiars o els veïns aconseguint ajuntar tres o més animals. Com el conduir estos animals per damunt del blat era marejador, els hòmens se solien rellevar. Els animals giraven trotant alegrement al voltant de l'era estimulats per les cançons típiques de la batuda que cantava el que els guiava. Encara tenim retinguda en la memòria alguna estrofa i algun personatge que la cantava en la nostra infància.

Era costum que al començar la batuda, al matí, la dona de la casa obsequiara els hòmens de l'era amb una copeta d'aiguarent o cassalla i un poc de xocolate i figues seques. Se solia buscar per a l'ocasió, el "aiguarent de figues". Com no hi havia frigorífics, portaven l'aigua amb un cànter (pitxerrull) de test i la resguardaven dels rajos del sol introduint-lo entre les garbes d'alguna garbera pròxima.

Una garba estava composta de quatre o cinc gavelles; cada gavella comprenia quatre o cinc falcats. El volum del falcats depenia de la mestria i de la constitució física del segador.

L'era, és un lloc redó, d'uns 20 metres de diàmetre, generalment de lloses, o de quadrans, (l'antic taulellet), de forma quadrada i fet de terra cuita. Encara que en els masos existien algunes, les menys, de terra xafada.

Les màquines de batre a poc a poc van eliminar la funció de les eres que, o be seran abandonades o be reaprofitades per al cultiu. En l'actualitat, a Catí quasi totes les eres han desaparegut, la majoria soterrades davall dels edificis; i només als masos podem apreciar algunes eres, exemples d'este antic procés agrari.

Detall dels quadrons de l'era de Victor de Socarró

La Vall de Cirers (Catí)

En el seu temps van arribar a haver-hi, només en el poble, sense comptar les dels masos, dènou eres. En l'actualitat queden l'era de Paquito "Ximet", al camí de Santa Anna; i la de Victor de "Socarró" i la de Colau de Brígida (després de Francisco "Pia") al camí del Bosch. La resta han desaparegut. I són: la de Dualdo al Davall Davall; la de "Xope", la de la Faròla que estava als horts de Romeret, i les dos de Nabet, al Pla de Xulo. La de Paquito "Ximet", la de Borrós, i la de Generossa, al camí de Santa Anna. La de Rabadero i la d'Antonia (després de "Borjo"), al Planàs. La de Práxedes (després de Villarroya), la dels Vicaris (Pepe "Vicari"), i la de Maties, a la Font Vella. I les quatre ultimes, al mateix camí, per aixó és deia el camí de les Eres. I són, la de José del mas Groc, la de Paco "Fustero" (després de Ros), la de la Riva, (després de Joaquim de "Pia"), i la de Romaldo la "Guixa". Este camí també és conegut com el de la bassa de les Ortigues i com el de Tírig.

A continuació, i per considerar-ho d'interés i curiositat per als més jòvens, citarem algun dels molts apers, aparells, artefactes i ferramentes, mesclades amb paraules usades en l'argot agrícola.

Alguns noms de ferramentes s'ha preferit escriure'ls tal com es pronuncien a Catí, a pesar de cometre faltes d'ortografia. Exemple: **aixà**, cal dir aixada. Pasterà, cal dir pasterada.

VOCABULARI

- **Abeurador:** Pica de pedra, d'obra o de fusta, empleada per a abeurar el ramat.

- **Abric:** Buit en la paret, generalment d'una caseta de pedra seca, que servix per a guardar la beguda, o alguna ferramenta.

- **Agavellar:** ajuntar certa quantitat de blat formant gavells.

- **Agostera:** Dona que porta el menjar als segadors.

- **Aguiló:** Teula més gran que les normals.

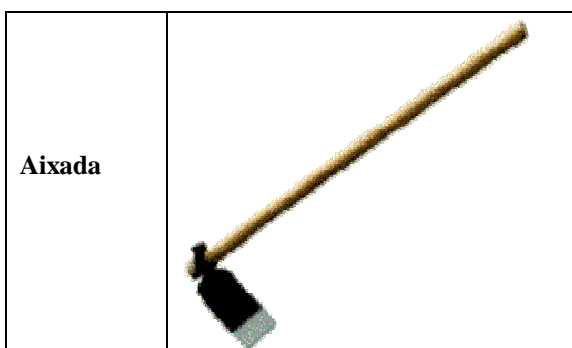
- **Agulla de mudar gavells:** Barra que varia entre 1'50 i 2'50 metres de longitud, sol ser ginebre, amb un punta al centre.

- **Aigüera 1:** Cabàs d'espart de forma circular, amb tapa del mateix material, utilitzada per a guardar el menjar els antics carreters, subjecta a la vara del carro.

- **Aigüera 2:** Forat en les sèquies d'aigua tapat amb gleves de terra, que s'obri per a regar.

- **Aixada(Aixà):** ferramenta per a cavar la terra, feta de ferro quelcom garreta i esmolada en el seu tall.

- **Aixadella:** aixada xicoteta, que servix per a birbar.

- **Aixol:** ferramenta d'acer tallant i mànec curt de fusta, que servix per a desbastar la fusta i per a tallar.

- **Albardó:** aparell per als matxos, burros i animals de llaurar. Consistien en uns coixinets farcits de llana, que encaixava perfectament al lloc dels animals, i s'empleava per al transport de garbes de gra, llenya, etc.

- **Albenc:** Cavitat gran i molt profunda, generalment entre roques.

- **Aleres:** Pedres que coronen la paret de forma transversal, travant les dos cares de la paret.

- **Aljub:** Dipòsit subterrani de més o menys profunditat, cobert per una volta, on s'arreplega l'aigua.

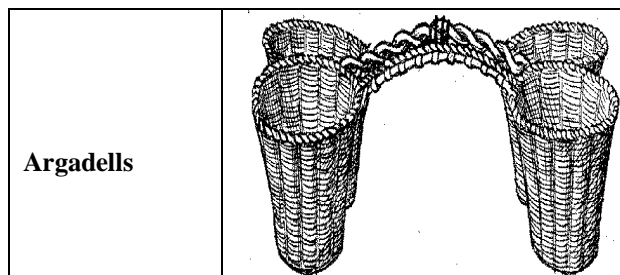
- **Antera:** tros que és quedava sense llaurar a la primera passada per no arribar l'aladre. És llaurava després al revés.

- **Antuixà:** Lloc tancat i espaiós, destinat a la servitud d'ús i espera dels ramats.

- **Aplomar:** Usar la plomada per a alçar una paret en sentit vertical.

- **Arcó:** Caixa de fusta amb tapa plana, que servix per a guardar efectes personals.

- **Argadells:** carcassa de vimen amb dos divisions a cada costat, lligat amb cordes a l'albarda, per a col·locar els cànters per al transport d'aigua.

- **Arreplegadors:** Espècie de cisterna o pou poc profund que es fa en terrenys humits, per a concentrar l'aigua de pluja, tancant-se amb una xicoteta paret. (No confondre amb una bassa).

- **Assagador:** Via pecuària per on passa el ramat transhumant.

- **Assot:** Corda o corretja lligada al cap d'un bastó, que serveix per a pegar les bèsties amb la finalitat de controlar-los.

- **Badall:** peça que unix el trill amb els matxos.

- **Banasto:** cistella gran de vimen entreteixit, més ample en la boca i més estret en la base, amb dos anses laterals. S'utilitzava principalment per a la verema y per a la recol·lecció de la pataca.

- **Barcella:** Mesura de capacitat per a cereals, de 10 kg. de capacitat.

- **Barraca:** alberg de pedra seca, algun amb sostre de branques i terra, refugi de pastors i agricultors.

Barcella i mitja barcella.

**1 cafís=
12 barcelles**

- **Barrina:** Instrument de ferro d'1'50 m. de llarg amb un extrem esmolat, utilitzat per a fer forats en la roca.

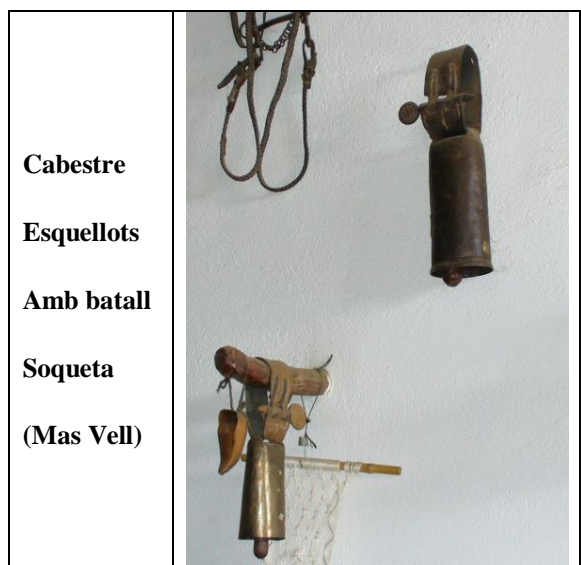
- **Bassa:** Cavitat feta en el sòl, al descobert, per a l'arreplega d'aigües pluvials, usada per a abeurador, llavador, etc.

- **Bassiol:** tronc de fusta estufat, que servix d'abeurador o menjador del ramat o animals domèstics.

- **Bast:** Aparell molt paregut a l'albarda, però amb els coixins molt més tous, i amb la particularitat que la llana està a cara vista per a adaptar-se millor al llom de la cavalleria, usant-se per al transport pesat.

- **Batall:** peça de fusta que penjant en l'interior de l'esquila la fa sonar.

Cabestre

Esquellots

Amb batall

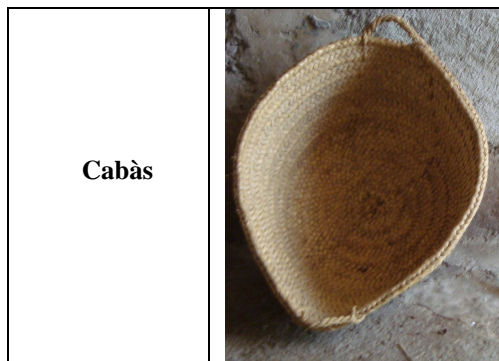
Soqueta

(Mas Vell)

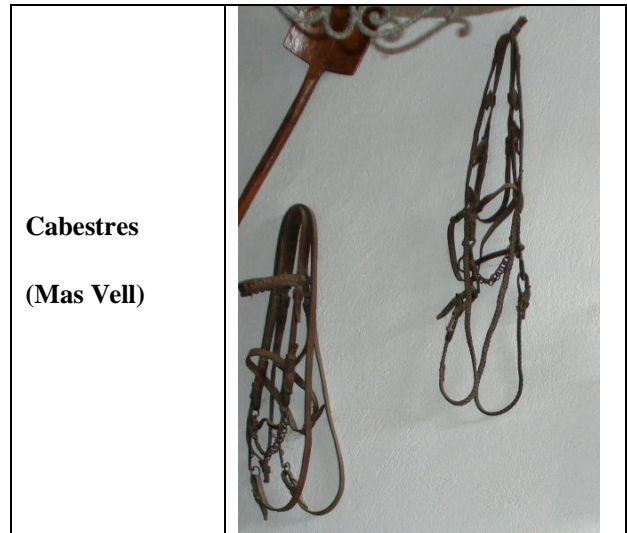
- **Batre:** separar el gra de la tria que hi ha estesa damunt de l'era.

- **Birbar:** arrancar les males herbes del sembrat.
- **Boc:** Mascle per a cobrir les cabres.
- **Bollonera:** Obertura en la paret del paller, per on s'introdueix la palla després de trillar cada erada, i que després de la campanya de la batuda es torna a tancar amb pedra seca.
- **Botó:** Odre de pell de cabra, per a transportar vi o oli.
- **Bresca:** Conjunt de cel·les de cera, que les abelles formen dins del rusc per a dipositar la mel.
- **Brescam:** Cera sense llaurar del bresca, després d'haver escorregut la mel.
- **Burro:** rastell més gran que el normal que és passava pel bancal després de segar, per a arreplegar les espigoles que quedaven.
- **Cabàs:** eina d'espart amb dues anses, que serveix per a transportar herbes, gra, pedres, etc.

- **Cabestre:** corda que és lliga al cap d'un animal quadrúpede, i que serveix per a col·locar el mos i el ronsal.

- **Cabiró:** Biga mitjana o xicoteta de fusta, que serveix per als sostres.
- **Caduf:** Atuell de fang o metall, per a traure aigua dels pous o sènies.
- **Cafís:** mesura de capacitat equivalent a 12 barcelles.
- **Camarades:** Quadrilles de persones, que treballen en el camp. (En esta terra eren els segadors).
- **Camatimó:** timó de l'aladre, amb un claviller al final i al que se li posa una clavilla.
- **Camella:** abraçadora de fusta, que circumda el collaró, per a assegurar-lo al coll de la cavalleria. Es col·loquen dos.

- **Camenya:** Llit pobre format per un sac de dormir ple de palla.

- **Cameta:** peça corba de l'aladre, amb un trau rectangular en la base, per on es fica el dental, la reixa i l'esteva.

- **Cànter:** Atifell de fang cuit, de diferents grandàries, utilitzat per al transport i el magatzematge d'aigua.

- **Capcingle:** anella de la cingla, per on passa la corda per a subjectar l'albarda a la cavalleria.

- **Cara plana:** Cara preferent per a col·locar les pedres en la construcció d'una paret.

- **Careta:** Màscara col·locada en el cap dels moltons mascles, per a evitar que es xoquen.

- **Carrejjador:** Aparell format per dos pals units per dos travessers, a la punta dels quals hi ha dos o tres mosses, per a subjectar la corda que amarra la mercaderia que transporta.

- **Carrejjadors:** escala menuda corba, amb dos o tres galzes a la punta per nugar la corda, que és posava damunt de l'albardó, per carrejjat llenya, garbes, etc.

- **Carretell:** recipient de fusta per guardar el vi, de diverses capacitats.

- **Cavalló:** grup de 10 garbes.

- **Càvec:** Aixadella xicoteta, utilitzat per a entrecavar.

- **Cingla:** Faixa de cànem amb què s'assegura la cadira o albarda a la cavalleria, per davall de la panxa.

- **Clavilla:** peça de fusta que s'encaixa en un dels forats del timó de l'aladre.

- **Cocó:** Cavitat en la roca, de poca profunditat, situats en els barrancs.

- **Colla:** Conjunt de persones que realitzen un mateix treball junts, i que solen tindre un encarregat.

- **Colla:** Grup de cavalleries que trillen en l'era.

- **Conlloga:** Dos cavalleries de diferent amo, que formen un coble per a llaurar un dia per a cada u.

- **Corda:** conjunt de fils de lli o de cànem, que formen una espècie de trena.

- **Cordell d'amidar:** Cordell que s'empra per a prendre mesures, i per a traure la línia recta d'un a paret.

- **Cornaló:** Tros de fusta que servix d'ansa en diferents fets.

- **Cornitxol (cornixol):** cada un dels dos extrems d'una sària en forma d'angle. També el format en un dels extrems d'una manta que té costura en el centre.

- **Coronament:** Rematada de la paret.

- **Cossi:** Atuell gran de forma troncocònica, amb un forat que li servix de desaigüe en la base, destinada per a fer la bugada.

- **Costal:** taleca de cinc barcelles on és posava la farina.

- **Cremaller:** Engraellat de ferro amb una vareta del mateix metall que ho unix a una plataforma, en el que es cremaven tees per a parir.

- **Cresol:** Utensili per a il·luminar, format de dos recipients superposats, en els que es posa l'oli i la metxa.

- **Criva:** planxa metàl·lica amb un muntó de foradets envoltà d'un arc de fusta, per a separar el gra de la palla.

- **Dalla:** instrument per a segar, feta per una fulla corba d'acer acabada en punta unida a un mànec llarg que servia per a segar.

- **Dental:** peça de l'aladre que travessa la base de la cameta, i en el qual va adaptada la rella, i servix també per a posar el peu el llaurador per a aprofundir en el solc.

- **Dovella:** Pedres treballades en forma de falca per a formar arcs, voltes o ponts.

- **Eixadó:** instrument que consta d'una pala metàl·lica de forma trapezoïdal i un mànec de fusta.

- **Eixerri:** fem d'ovella o cabra, que servia d'adob per al camp.

- **Eixerri:** Sec, faltat d'humitat.

- **Eixugamans:** Llenç per a assecar-se les cara i les mans.

- **Emblanquinar:** Pintar amb calç mesclada amb aigua la paret.

- **Empall:** palla llarga no trillada i que ja no té espiga.

- **Enfolgarse:** alegrar-se per una notícia bona.

- **Engerra:** Recipient circular de terra cuita, abarrigada i utilitzada normalment per a emmagatzemar aigua, oli i altres líquids.

- **Entauladora:** peça de fusta per a aplanar la terra després de llaurar i sembrar.

- **Entrecavar:** Cavar lleugerament els sembrats.

- **Era:** espai circular, generalment de quadrons, on s'escampaven el blat i la resta de cereals, per a batre.

- **Erada:** quantitat de garbes posades damunt de l'era per a ser batudes en una sola vegada.

- **Espigolar:** arreplegar les espigues dels cereals que han quedat al rastoll.

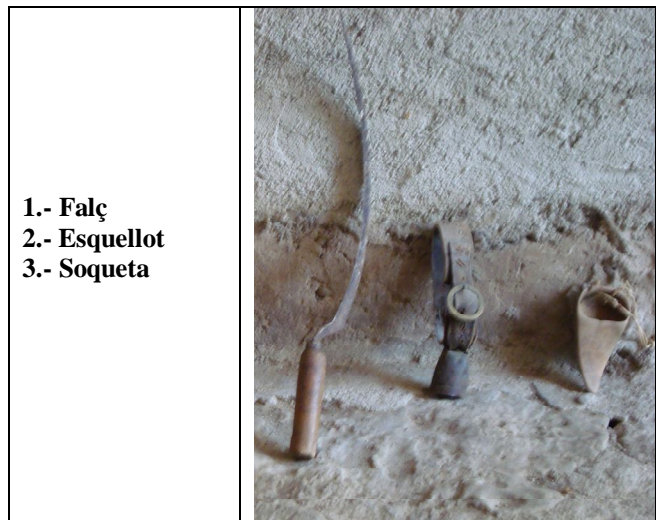
- **Esquella:** esquellot en forma de campana que es penja al bescoll de l'animal.

- **Estaquilles:** Les dos estaques que hi ha en la part superior de jou i que servixen per a fer límit el passador que sosté la porte.

- **Esteva:** peça curta i posterior de l'aladre, sobre la qual s'agarra el llaurador per a llaurar.

- **Falç:** instrument que servix per a segar, de full acerat curt amb xicotetes dents en forma de serra.

- **Falca:** Peça de fusta acabada en angle diedre a manera de falca.

- **Falcat:** Manoll de messes que els segadors van sostenint en la mà fins que ho deixen al sòl en forma de gavella.

- **Falcí:** Ferramenta semblant a la falç amb un angle recte junt amb el mànec perquè es resgarde la mà quan se sega a arran de sòl.

- **Fato:** Pedres xicotetes que es col·loquen damunt de la paret foral.

- **Feltre:** Collar de llenç farcit de llana, que es col·loca al coll de les cavalleries de labor.

- **Fita:** Peça allargada que es clava en el sòl al mig d'altres dos, per a assenyalar els límits d'una finca.

- **Fiter:** Roca a arran de sòl en els camps de terra llaurada, a la que sol enganxar-se la reixa de l'aladre quan labra.

- **Forca:** aparell de fusta en varies pues que servia per a ventar la palla i separar-la del gra.

- **Jàssera:** Biga forta que es col·loca en el centre de la teulada per a formar les dos vessants.

- **Jòneg:** Bou amb menys de dos anys.

- **Jou:** barra grossa de fusta quelcom arcada en cada un dels seus extrems a què s'unixen els cavalls, els matxos o els bous per a llaurar.

- **Forra:** Nom que es dóna a l'ovella propietat del pastor i que pastura junt amb les altres.

- **Forroll:** instrument de fusta o de ferro que servix per a triturar el menjar dels porcs.

- **Ganxos:** instrument de dos pues que servix per a extraure les patates o per a cavar la terra.

- **Garrot:** Pal corb que s'utilitza per a tensar les lligadures de les garbes.

- **Garrotera:** Corda que es passa per damunt de la càrrega, subjectant-la a les cavalleries a través de la cingla.

- **Gavell:** Feix de branques curtes de forma circular, que es cobrix de terra i es crema.

- **Gleva:** Terròs de terra que s'alça amb l'aladre si la terra està excessivament humida.

- **Got:** Recipient de forma cilíndrica per a beure.

- **Graelles:** Utensili en forma de reixeta amb mànec i potes per a torrar al foc.

- **Granses:** restes de palla llarga i grossa sense espellofar.

- **Guaret:** terra sense sembrar durant un any, per que descanse i es puga renovar.

- **Jupetí:** Roba de vestir sense mànegues que es botona i arriba fins la cintura.

- **Llambroix:** Ferramenta que usen els ferrers per a tallar i afinar els lladregots de les cavalleries.

- **Llegona(Llaona):** aixada ampla feta de metall de forma quadrada i amb mànec de fusta.

- **Llegonet(Llaonet):** Llaona més xicoteta utilitzada generalment per a regar.

- **Llençol:** xarxa de corda que servix per a transportar la palla.

- **Librell:** Recipient de terra cuita de forma circular amb menor amplària en la base que en la boca.

- **Llindes:** Límits de les finques que generalment s'assenyalen amb clavilles.

- **Llumbres:** Estelles generalment de ginebre o fusta resinosa per a aguantar la calor del forn i veure el seu interior.

- **Mall:** Martell gran de ferro utilitzat per a trencar pedres de grans mides.

- **Manoll:** Feix d'herba que es pot agafar amb les mans.

- **Mantorna:** Llaurada que es dóna a la terra a l'estiu.

- **Mardà:** Moltó mascle per a cobrir les ovelles.

- **Marge:** Paret de pedra en sec per a limitar les finques i per a contindre les terres de cultiu a diferent nivell.

- **Marraixa:** Atifell ample i redona rematada en un coll llarg i angost.

- **Menjadora:** Safata llarga de fusta o de llanda que se suspèn a una altura adequada per a menjar els animals, a qui es posa palla, fenàs, gra, etc.

- **Mescla:** Pedres, arena i calç viva, remenats.

- **Librell:** Recipient de terra cuita de forma circular amb menor amplària en la base que en la boca.

- **Llindes:** Límits de les finques que generalment s'assenyalen amb clavilles.

- **Llumbres:** Estelles generalment de ginebre o fusta resinosa per a aguantar la calor del forn i veure el seu interior.

- **Mall:** Martell gran de ferro utilitzat per a trencar pedres de grans mides.

- **Manoll:** Feix d'herba que es pot agafar amb les mans.

- **Mantorna:** Llaurada que es dóna a la terra a l'estiu.

- **Mardà:** Moltó mascle per a cobrir les ovelles.

- **Marge:** Paret de pedra en sec per a limitar les finques i per a contindre les terres de cultiu a diferent nivell.

- **Marraixa:** Atifell ample i redona rematada en un coll llarg i angost. Pitxerrull.

- **Menjadora:** Safata llarga de fusta o de llanda que se suspèn a una altura adequada per a menjar els animals, a qui es posa palla, fenàs, gra, etc.

- **Mescla:** Pedres, arena i calç viva, remenats.

- **Mestre aparellador:** El que selecciona i col·loca la pedra per a fer la paret.

- **Mesura:** Mesura de capacitat equivalent a una desena part d'una barcella.

- **Miques:** Plat que es preparava antigament, generalment pels matins per a desdejunar-se, la gent del camp, compost de llesques de pa, alls i aigua, que es bull en una paella.

- **Motxilla:** Bossa gran que porten els pastors a l'esquena per a portar el seu menjar. El que selecciona i col·loca la pedra per a fer la paret.

- **Orellera:** peça de l'aladre amb dos fustes que ixen del dental, que serveix per a fer mes gran el solc.

- **Orelló:** peça de ferro que porten els aladres per tombar la terra remoguda per la rella.

- **Pala:** Taula, generalment de fusta, encara que també n'hi ha metàl·liques, còncaues, que servix per a aventar els cereals en l'era.

- **Pallissa:** lloc on és guarda la palla.
- **Pallús:** palla molt menuda que és deixa a l'era, per al fem.

- **Paret:** Obra de fàbrica alçada a plom.

- **Passador:** Peça de fusta que servix per a tancar la portera.

- **Passera:** Pedres col·locades per a travessar un riu.

- **Pastera:** Caixa rectangular amb tapa, on les dones feien la barreja de farina, aigua, sal i rent, per fer després el pastament a má.

- **Pasterada(Pasterà):** Porció de matèria que es pasta d'una vegada.

- **Peany:** Part d'un determinat terreny. Si és bo s'anomena bon peany. Si és roí se li coneix com a mal peany.

- **Pedra d'esmolar:** pedra que s'utilitza per esmolar el tall de la dalla.

- **Pedrenyera:** trossos de quars dur que es col·loca en els trills per a trinjar la palla.

- **Perpal:** Barra de ferro per a moure grans roques.

- **Perxa:** faixa de cànem amb què s'assegura la cadira o l'albarda a la cavalleria, per davall de la panxa.

- **Pessebre:** grada d'obra junt amb la paret, a una altura d'uns 50 cm. del sòl, que servix per a menjar els animals domèstics en el corral.

- **Picarol:** Esquellot xicotet amb so agut per a diferenciar-se de les altres.

- **Pitral:** corretja de cuiro que, agarrada per ambdós costats als bords davanters de l'albardó, cenyix i rodeja el pit de la cavalleria, impedint que l'albarda córrega cap arrere.

- **Pitxer:** Atifell amb coll i boca amples, generalment de vidre o ceràmica fina, que servix per a omplir de líquids els gots.

- **Polligana:** Forcat amb dos timons corbs en la seua base, que servix per a llaurar amb una cavalleria.

- **Porca:** espai entre dos solcs.

- **Porcastre:** Porc de dos mesos i mig d'edat.

- **Porcell:** Porc de set setmanes d'edat.

- **Porgador:** utensili semblant a la criba, amb el fons de fil d'aram en forma d'espiral.

- **Porgueres:** resta de matèries que queden després de separat el gra dels cereals.

- **Portadora:** Recipient de fusta que servix per a transportar líquids.

- **Portell:** Despreniment d'una paret.

- **Portell:** Pas que unix una finca a la carretera o a un camí.

- **Portera:** Porta feta de barres paral·leles de fusta subjectes per dos muntants i un travesser.

- **Portó:** Part superior d'una porta de dos fulls.

- **Qüern:** tros de banya de bou amb un poc d'aigua en el seu interior i que porten els segadors lligada a la cintura per a allotjar la pedra d'esmeril amb què esmolen la dalla.

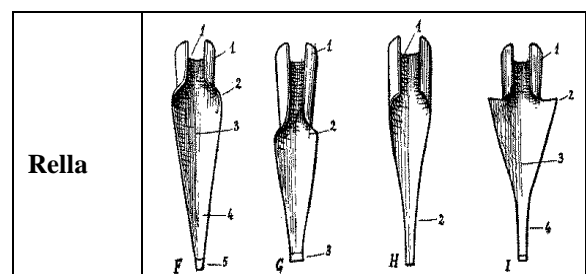
- **Racer:** Paret semicircular construïda per a resguardar-se de l'aire els pastors en la muntanya. Generalment sempre miren cap al migdia.

- **Raspall:** Servix per a netejar l'era i està fet de corronyer lligat amb una corda.

- **Rastell:** Forma que es remata una paret.

- **Reble:** Pedres xicotetes utilitzades per a omplir una paret entre les dos cares.

- **Rella:** peça de ferro de l'aladre en forma de llança que servix per a trencar i rebolicar la terra.

- **Rem:** filera de cereal segat.

- **Rent:** massa fermentada que es mescla amb una altra per fer-la fermentar.

- **Riscle o risclet:** rastell per amuntegar les espigues en gavelles quant és sega amb dalla.

- **Sarió:** igual que la sària, però més xicoteta i feta d'espert.

- **Sedàs:** teixit en forma de cercle que serveix per a separar la farina del segó.

- **Rodet:** peça de forma circular que, unit a les cavalleries mitjançant un eix transversal, donava voltes a l'era per a separar el gra de l'espiga.

- **Rostoll:** soques que queden al bancal després d'haver segat i abans de llaurar això de nou

- **Segar:** tallar amb la dalla o la falç, el blat, l'ordi, l'erba, etc.

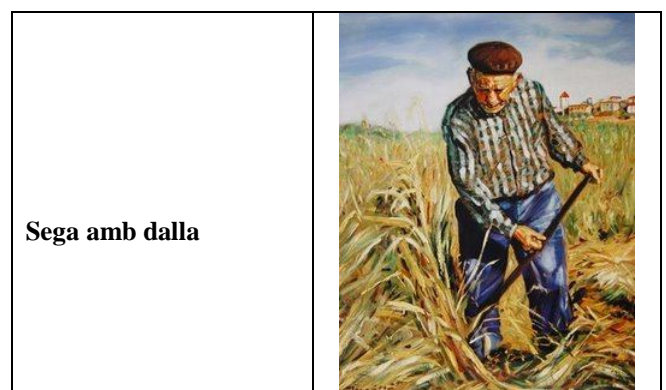

- **Rutló:** pedra grossa, de forma cilíndrica o troncocònica, que s'utilitzava per a aplanar les eres.

- **Safareig:** Pila d'obra, per a llavar.

- **Saquet:** sac xicotet de tela per a portar el menjar al camp.

- **Sària:** recipient d'espert que és posava al llom de l'animal per a transportar fem, terra, o altres substàncies.

- **Sembrar a xorret:** sembrar anant davant el llaurador fent el solc i darrere una persona (generalment la dona), tirant la llavor dins del solc.

- **Sembrar:** escampar a la terra la llavor del gra.

- **Serra:** muntons que és feien al mig de l'era a mesura que s'anava agranant amb les boixes i els tirassos.

- **Serreta:** mitja canya de ferro, amb dentetes, que se subjecta al cabestre i sobre el nas de les cavalleries.

- **Setrill:** Recipient de llanda o vidre, amb un ansa en un costat i en l'altre un banyó per a eixir l'oli.

- **Socs:** Calçat amb sola de fusta i talonera i part superior de tela, generalment d'espart.

- **Solc:** regatejos que fa l'aladre al terra quan és llaura.

- **Solsida:** Afonament en la paret.

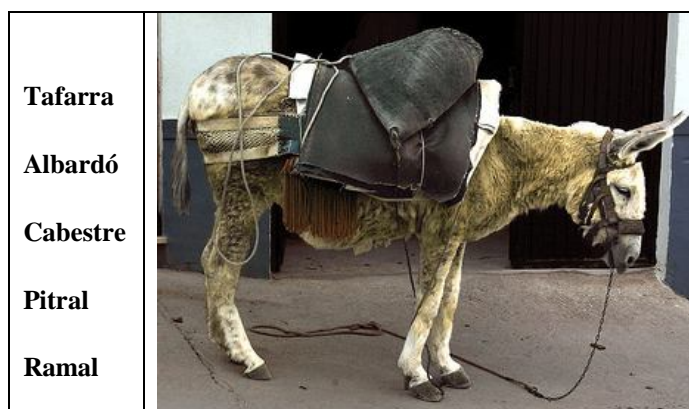
- **Soll:** Porquera on s'allotja als porcs.

- **Soqueta:** guant de fusta que és posava a la ma esquerra per protegir-se dels talls de la falç que segava amb la ma dreta.

- **Sutja:** Greix que tenen en la llana les ovelles.

- **Tafarra:** Cinta de cuir que està subjecta pels seus extrems als bords posteriors de l'albardó, rodeja les anques de les cavalleries, per a impedir que l'albarda es desplaci cap avant.

- **Taleca:** sac estret de roba forta amb una capacitat variable de 4 o 6 barcelles.

- **Tapanta:** davantal que portaven els segadors per a protegir-se de les espigues que segaven.

- **Tapanta:** Tros de lona que es col·loca en el ventre dels borrecs i mascles cabrums per a impedir que cobrisquen a les ovelles o a les cabres.

- **Tascon:** Peça de l'aladre en forma de falca per a pressionar l'esteva amb la reixa entre les anelles que subjecten el timó i la cameta.

- **Tauló o taula:** peça de fusta o ferro que serveix per anivellar la terra del bancal.

- **Tellol:** Clavilla llarga del jou col·locada una a cada costat de les colleres que porten posades els animals junyits.

- **Tinella:** peça de l'aladre que enganxat al dental i cameta fa contrafort.

- **Tiràs:** peça de fusta d'uns 1'50 m. de llarg per uns 25 cm. de gruixut, amb un mànec llarg que servia per amuntar el gra en l'era.

- **Tiràs:** peça de fusta d'uns 1'50 m. de llarg per uns 25 cm. de gruixut, amb un mànec llarg que servia per amuntar el gra en l'era.

- **Tisell.** Tros de fusta de forma plana i llarga que es col·loquen en les teulades entre les bigues que amb un poc de fang subjecten les teules.

- **Toll:** Cavitat natural on s'emmagatzema l'aigua quan plou.

- **Topí:** Recipient xicotet de terra cuita amb una bona baso i la boca ampla.

- **Traiga:** Anella de ferro penjoll al jou que subjecta el timó a l'aladre.

- **Trava:** Lligadura que servix per a lligar les mans de les cavalleries perquè no s'allunyen molt

- **Trava:** trossos de corda que es lliguen a les mans de les cavalleries perquè no caminen molt.

- **Triança:** Forca de mes de dos forcons, que serveix per a triar el gra de les ultimes palles.

Pala
Forca
Barret
Triança

- **Trill:** taula de fusta en forma rectangular, amb serres i pedres de pedrenyera enganxades a la seua part inferior, que, enganxat a un equí (matxo o cavall), donava voltes a l'era per a separar el gra de l'espiga.

Trill

- **Tronsador:** Serra manejada per dos persones, una en cada extrem, per a talar arbres, troncs, etc.

- **Velló:** La llana d'una ovella després de ser esquilada.

- **Vencill:** lligadura feta de sègol (ací diem centeno), amb que és nuga les garbes dels cereals.

Garba nugada
amb vencills

- **Ventar:** separar el gra de la palla mitjançant forques i pala amb l'ajuda de l'aire.

Ventar

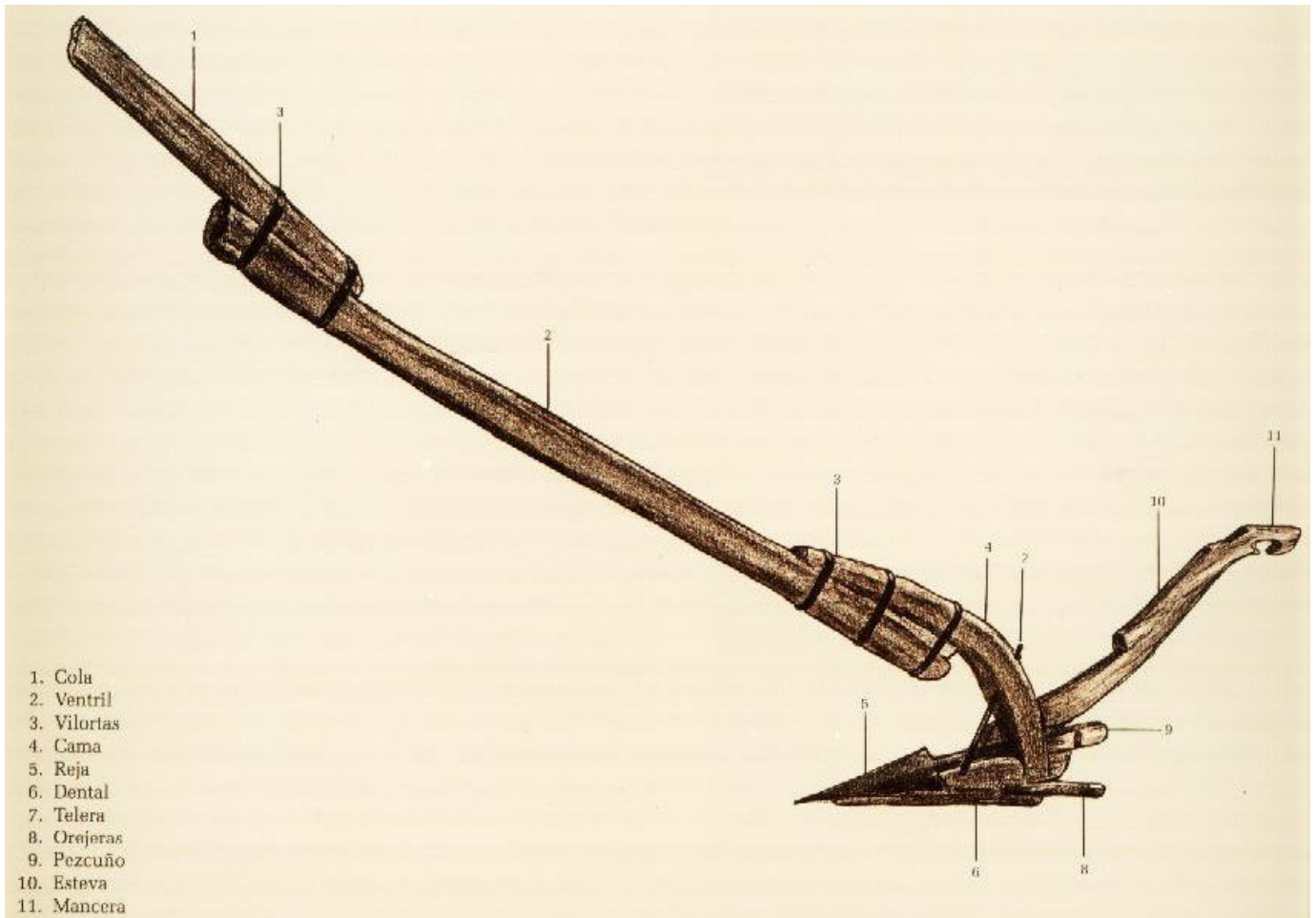

- **Verga:** Rama prima neta de fulles y llarga.

- **Xelma:** cadira de muntar però només amb arçó davanter.

Xelma
Exp
Perares

ALADRE – PARTS: 1: Timó- 2: Cameta- 5: Rella- 6: Dental- 8: Orellera- 9: Tinella-10: Esteva

Màquina de batre de Catí (Rotonda de Sant Josep)

Quatre darreres fotografies (Mas Vell, Catí)